

La deterioració del valor dels actius

PAULINO GARCÍA SUÁREZ
Economista

Data de recepció: 4/11/2014

Data d'acceptació: 21/2/2015

RESUM

La deterioració de valor dels actius no financers és una àrea d'atenció prioritària tant per part dels reguladors com en l'àmbit d'actuació dels supervisors europeus, els quals han pres iniciatives tendents a promoure l'aplicació consistent de les Normes Internacionals d'Informació Financera, en particular de la NIC 36 Deterioració de Valor dels actius. Aquesta Norma estableix les pautes que han de seguir les empreses per assegurar que els seus actius no estan sobrevalorats pel que fa a l'import que s'espera recuperar usant-los o venent-los. En el present treball es pretén abordar amb detall diverses qüestions referents a aquesta norma.

PARAULES CLAU

NIC 36; NIIF; deterioració.

ABSTRACT

The impairment of non-financial assets is a priority area for both European regulators and supervisors. They started initiatives to promote the consistent application of International Financial Reporting Standards, in particular IAS 36 Impairment of assets. This standard sets out the procedures that entities must apply to ensure that their assets are carried at no more than their recoverable amount. The present manuscript aims to address in detail various topics related to this standard.

KEYWORDS

IAS 36; IFRS; impairment.

1. Introducció

La deterioració de valor dels actius no financers és una àrea d'atenció prioritària tant per part dels reguladors¹ com en l'àmbit d'actuació dels supervisors europeus que, sota la coordinació de l'ESMA² han inclòs aquesta matèria entre les prioritàries de revisió dels comptes anuals dels exercicis 2012 i 2013 de les empreses europees cotitzades, i han pres una sèrie d'iniciatives tendents a promoure l'aplicació consistent de les Normes Internacionals d'Informació Financera (NIIF), en particular la NIC 36 *Deterioració de Valor dels actius*.

Aquesta Norma estableix les pautes que han de seguir les empreses per assegurar que els seus actius no estan sobrevalorats pel que fa a l'import que s'espera recuperar pel seu ús o la seva venda. Els criteris generals de la Norma estan bastant clars, però la seva aplicació pràctica representa un repte important per a les empreses que han d'afrontar múltiples problemes de mesurament, derivats de la complexitat dels negocis i les incerteses dels entorns econòmics en els quals desenvolupen les seves operacions. En aquest article es resumeixen els requeriments de la NIC 36 i s'aborden les qüestions més problemàtiques que es plantegen a l'hora de realitzar l'anàlisi de deterioració.

La NIC 36 tracta la deterioració de valor dels actius no financers, excepte: inventaris; actius per contractes de construcció; actius per impostos diferits; actius procedents de plans de pensions; inversions immobiliàries mesurades a valor raonable; actius biològics mesurats pel seu valor raonable menys els costos de disposició; costos diferits i actius intangibles relatius a contractes d'assegurances; i actius no corrents classificats com a mantinguts per a la venda. Aquesta Norma no s'aplica als actius financers, però cauen dins del seu abast les inversions en entitats dependents, associades i negocis

1. Vegeu, per exemple, la Resolució de 18 de setembre de 2013, de l'ICAC, per la qual es dicten normes de registre i valoració i informació a incloure en la memòria dels comptes anuals sobre la deterioració de valor dels actius.

2. Acrònim anglès de l'Autoritat Europea dels Mercats de Valors.

conjunts. La NIC 36 no contempla cap exempció per als actius que a la data del balanç no estan llestos per al seu ús o la seva venda, tal com una promoció immobiliària en curs de construcció.

La NIC 36 utilitza una sèrie de conceptes clau el significat dels quals cal conèixer per entendre els criteris de l'anàlisi de la deterioració. Les principals definicions són les següents:

- *Unitat Generadora d'Efectiu (UGE)*. És el grup identificable d'actius més petit que, per la seva utilització continuada, és capaç de generar entrades d'efectiu a favor de l'entitat que són, en bona mesura, independents dels fluxos de caixa derivats d'altres actius o grups d'actius.
- *Actius comuns de l'entitat*. Són aquells actius, diferents del fons de comerç, que contribueixen a obtenir fluxos d'efectiu futurs tant en l'UGE que s'està considerant com en altres. La NIC 36 introdueix requisits específics sobre com comprovar la deterioració dels actius comuns perquè beneficien diverses UGEs.
- *Fons de comerç*. És un actiu que representa els beneficis econòmics futurs (sinergies) que sorgeixen d'altres actius adquirits en una combinació de negocis que no estan identificats individualment ni reconeguts de forma separada.
- *Import recuperable*. Per comprovar la deterioració de valor, l'import en llibres d'un actiu o d'una UGE es compara amb el seu import recuperable, que és el més gran entre el valor raonable menys els costos de disposició i el seu valor d'ús.
- *Valor raonable*. És el preu que seria percebut per vendre un actiu o pagat per cancel·lar un passiu en una transacció no forçada entre participants del mercat en la data de mesurament.
- *Valor d'ús*. És el valor present dels fluxos futurs d'efectiu estimats que s'esperen obtenir d'un actiu o una UGE. El valor d'ús és un concepte de la NIC 36 que no s'utilitza en altres NIIF. Combina estimacions específiques de l'entitat relatives a fluxos futurs d'efectiu de l'actiu o UGE per utilitzar-lo de manera continuada i, eventualment, alienar-lo i disposar-ne, amb una taxa de descompte basada en les consideracions dels participants del mercat.

Periodicitat en la comprovació de la deterioració i indicadors de pèrdua de valor

Al tancament de cada període comptable, les entitats han d'avaluar si existeix algun indici o esdeveniment desencadenant de la deterioració de

valor dels seus actius (UGE). En aquest cas n'han d'estimar l'import recuperable. L'única excepció a aquesta regla es produeix quan les anàlisis prèvies posin de manifest que hi ha un marge considerable entre l'import recuperable de l'actiu i el seu valor en llibres i, a més, res no indica que aquest marge s'ha reduït de forma substancial des de l'últim test de deterioració. No obstant això, la Norma exigeix realitzar, almenys anualment, una anàlisi de deterioració dels fons de comerç i els actius intangibles de vida útil indefinida, fins i tot els que encara no estan en disposició de ser utilitzats, encara que no existeixin indicis de pèrdua de valor.

La comprovació anual de la deterioració de l'UGE (o grup d'UGEs) a la qual s'hagi assignat el fons de comerç i dels actius intangibles de vida indefinida es pot realitzar a qualsevol moment de l'any, sempre que es faci de manera consistent en el temps. Si el fons de comerç assignat a una UGE s'adquireix durant l'exercici, la comprovació de la deterioració s'efectuarà abans del tancament anual.

La identificació d'indicis és un pas clau del procés d'avaluació, perquè determina la necessitat o no de realitzar una anàlisi completa de deterioració. La NIC 36 ofereix la següent guia d'indicadors, basats en fonts d'informació internes i externes:

- (a) Els indicis procedents de fonts externes que s'han de considerar són, com a mínim: descensos significatius en el valor de mercat d'actiu, més del que caldria esperar pel pas del temps o el seu ús normal; canvis rellevants en l'entorn legal, econòmic, tecnològic o de mercat amb efectes adversos en l'entitat; increments en els tipus d'interès de mercat que suposaran augments en la taxa de descompte utilitzada per calcular el valor d'ús de l'actiu; i quan l'import en llibres dels actius nets supera la seva capitalització borsària.

La capitalització borsària d'una empresa és un indicador robust que suggereix, si és inferior al patrimoni comptable, que el mercat està descomptant que el negoci està sobrevalorat. La qual cosa no significa que calgui registrar de forma automàtica una pèrdua per deterioració. La resposta dependrà, en gran manera, de les circumstàncies que concorrin en cada cas, però el que resulta inevitable és realitzar una anàlisi rigorosa per comprovar si existeix deterioració de valor dels actius, contrastar els resultats obtinguts i justificar les diferències.

- (b) Els indicis interns que han de tenir-se en compte són, almenys, els següents: obsolescència o deterioració física de l'actiu; canvis significatius en l'abast o manera en què s'usa l'actiu amb una incidència adversa sobre l'entitat; el rendiment de l'actiu és pitjor de l'esperat; sortides de caixa netes o pèrdues d'exploració; etc.

- (c) Per a les inversions associades i negocis conjunts, es reconeix un dividend i existeix evidència que l'import en llibres de la inversió en els comptes individuals supera al dels comptes consolidats, així com si el dividend distribuït excedeix del resultat integral total de l'entitat.

Aquesta guia no constitueix una llista tancada, per la qual cosa cada entitat ha de definir altres indicis específics per detectar si els seus actius o UGEs poden haver-se deteriorat, i quan apareguin està obligada a estimar el seu import recuperable. L'existència d'algun indici de deterioració pot indicar que la vida útil romanent, el mètode d'amortització o el valor residual de l'actiu necessiten ser revisats, fins i tot si finalment no es reconeix cap pèrdua de valor.

De vegades sorgeixen evidències addicionals amb posterioritat a la data del balanç que podrien indicar que un actiu o UGE estan deteriorats, perquè es refereixen a circumstàncies que estaven latents en aquesta data. No obstant això, si es produeixen esdeveniments desencadenants de deterioració de valor després del tancament de l'exercici –tals com pujades dels tipus d'interès o devaluacions del tipus de canvi– no s'han de considerar evidències de pèrdua de valor a la data del balanç, però hi ha obligació de divulgar-ho a les notes de la memòria d'acord amb les NIIF.

Identificació de la unitat de comprovació de la deterioració de valor dels actius

A l'efecte de l'anàlisi de la deterioració, la Norma estableix que l'estimació de l'import recuperable s'ha de realitzar per a cada actiu considerat individualment. En la majoria de casos no és possible efectuar aquesta estimació per a un únic actiu de manera independent, perquè només genera fluxos de caixa en combinació amb altres actius que formen part d'una UGE. En general, les empreses no solen comprovar la deterioració de valor dels seus actius individuals –excepte inversions immobiliàries valorades al cost, participacions en empreses associades i altres partides similars– perquè no generen fluxos d'efectiu independents. En aquests casos, l'import recuperable només es pot determinar a partir de l'UGE en la qual s'hagi integrat l'actiu. La identificació de les UGEs requereix judicis professionals i és un dels aspectes més controvertits de l'anàlisi de la deterioració de valor.

Encara que el requisit més important per definir una UGE és la identificació d'entrades d'efectiu independents, la NIC 36 esmenta altres factors, com la manera en què la direcció controla les operacions i adopta les deci-

sions de continuar o disposar dels actius. També aclareix que si els productes elaborats per un grup d'actius es negocien en un mercat actiu, aquest grup és una UGE separada, fins i tot si els productes es venen a altres unitats operatives de l'entitat mitjançant preus de transferència. Aquest aclariment és rellevant per als negocis integrats verticalment, en els quals una unitat fabrica un producte i ho transfereix a una altra que l'utilitza en el seu procés productiu o el ven. Els actius de la primera unitat formen una UGE si l'entitat pot vendre'ls en un mercat actiu.

Les UGEs no estan limitades per les estructures societàries dels negocis, fronteres dels països o les seves unitats de compte. Una UGE pot abastar diverses societats mercantils, països diferents i monedes funcionals diferents, però s'han d'identificar de manera uniforme d'un període a un altre i estar formades pel mateix tipus d'actius, tret que un canvi estigui degudament justificat.

Actius comuns

Una característica distintiva dels actius comuns –tals com la seu social de l'empresa, el centre de processament de dades o les activitats de recerca i desenvolupament– és que no produeixen entrades d'efectiu independents d'altres actius o grups d'actius, i que el seu valor en llibres no pot ser enterament atribuït a una UGE la deterioració de la qual s'estigui analitzant.

Com que els actius comuns no generen entrades d'efectiu separables, el seu import recuperable no pot ser calculat tret que la direcció hagi decidit alienar-los. Per això, si existeix algun índex de deterioració de l'actiu comú, el seu import recuperable es determina per l'UGE o grup d'UGEs a què es pugui assignar de manera raonable i uniforme. La seqüència de la comprovació és la següent:

- (a) L'entitat identifica tots els actius comuns relacionats amb l'UGE per la qual s'està comprovant la deterioració de valor. Quan el valor en llibres d'un actiu comú pugui ser atribuït a l'UGE, compararà el valor en llibres de la unitat, incloent-hi la part de l'actiu comú, amb el seu import recuperable i reconeixerà qualsevol pèrdua per deterioració de valor.
- (b) Quan un actiu comú no pugui ser atribuït a una UGE de manera raonable i uniforme, l'anàlisi de la deterioració de valor es realitzarà en dues etapes:
 - (i) Comprovació “de baix a dalt”. L'entitat compara l'import en llibres de l'UGE, excloent-hi els actius comuns, amb el seu im-

port recuperable i reconeix qualsevol pèrdua per deterioració de valor dels actius de l'UGE.

- (ii) Comprovació “de dalt a baix”. S'identifica el grup de l'UGE més petit, que compregui l'UGE analitzada, al qual pugui assignar-se l'actiu comú sobre una base raonable i uniforme, i es compara el valor en llibres del grup de l'UGE, incloent-hi els actius comuns, amb el seu import recuperable, reconeixent-se qualsevol pèrdua per deterioració seguint els criteris generals que es detallen més endavant.

Fons de comerç

Un fons de comerç adquirit en una combinació de negocis ha de distribuir-se entre cadascuna de les UGE o grups d'UGEs que es beneficiaran de les sinergies de la combinació. L'UGE o grup d'UGEs a les quals es distribueixi el fons de comerç representen el nivell més baix, dins de l'entitat, al qual es controla el fons de comerç a l'efecte de gestió interna. Segons la NIIF 3 *Combinacions de Negoci*, una entitat disposa d'un termini màxim d'un any per determinar l'import del fons de comerç que sorgeix d'una combinació de negocis. Fins a aquest moment, la comptabilització es considera provisional. Quan sorgeix un fons de comerç l'any en curs, la Norma exigeix comprovar la deterioració de valor abans que finalitzi l'exercici. Si hi ha algun indicati de deterioració, és apropiat realitzar l'anàlisi basant-se en la distribució provisional del fons de comerç a les UGEs.

En altres circumstàncies, sorgeixen dos escenaris en els quals ha de comprovar-se la deterioració de valor dels fons de comerç: quan existeixin indicis de la possible deterioració d'una UGE relacionada amb el fons de comerç; i anualment, de forma obligatòria, encara que no aparegui cap indicati:

- (a) En el primer escenari, l'anàlisi de la deterioració depèn si el fons de comerç ha estat assignat a una UGE o a un grup d'UGEs. Si s'ha assignat a un grup d'UGEs, la comprovació de la deterioració es realitza en dues etapes: primer es comprova en l'àmbit de l'UGE individual, sense considerar el fons de comerç, i es reconeix la pèrdua per deterioració (“de baix a dalt”); la segona comprovació s'aplica al conjunt d'UGEs a les quals correspon el fons de comerç (“de dalt a baix”).
- (b) En el segon escenari –comprovació anual obligatòria– s'analitza la deterioració de valor en l'UGE o conjunt d'UGEs a les quals correspongui el fons de comerç i no cal seguir els dos passos que s'esmenten en el punt anterior.

Existeixen molts motius pels quals una empresa decideix reorganitzar la seva estructura industrial o alienar unitats productives. En les reorganitzacions empresarials i en la venda d'operacions es produeixen canvis en la composició de les UGEs a les quals s'havia assignat, prèviament, el fons de comerç. En tots dos casos, la NIC 36 exigeix que el fons de comerç romanent es reassigni en funció dels valors relatius de les UGEs afectades:

- Si la reorganització suposa que l'UGE o grup d'UGEs s'integren en altres, el fons de comerç es reassigna en funció del valor relatiu de les parts que s'integren.
- Si es venen unitats productives d'una UGE, el fons de comerç es reassigna en funció dels valors relatius de les operacions alienades i la proporció de l'UGE que es reté.

En tots dos casos s'empra el mètode de valors relatius, tret que l'empresa pugui demostrar que un enfocament alternatiu reflecteix millor l'import del fons de comerç de les UGEs reorganitzades o venudes. El problema radica en què la Norma no ofereix detalls sobre el significat de valor relatiu. No obstant això, quan es ven una part d'una operació, l'empresa ha de realitzar algun procés de valoració de la part retinguda, ja que els valors d'ambdues parts han de ser comparables. De la mateixa manera, quan es produeix una reorganització, existeixen maneres raonables d'estimar els valors relatius sobre la base de pràctiques sectorials, indicadors o múltiples rellevants del negoci³.

Finalment, per comprovar la deterioració d'UGEs que incloguin fons de comerç, els càlculs més recents efectuats en el període anterior poden ser utilitzats en l'exercici actual sempre que els actius i passius de l'UGE no hagin canviat, existeixi un marge significatiu de folgança entre l'import recuperable i el valor en llibres de l'UGE i, a la vista dels fets i circumstàncies actuals, la probabilitat que l'import recuperable sigui inferior al valor en llibres és remota.

3. L'IASB va contemplar una circumstància en la qual s'aplica una mesura alternativa al valor relatiu en el cas d'una venda. Es tracta d'una operació de compra d'un negoci que s'integra en una UGE existent –que no incloïa cap fons de comerç– per vendre immediatament després una part de l'UGE combinada que registrava pèrdues. En aquest cas, resulta raonable assumir que la part venuda no porta associat cap fons de comerç, tant si el negoci en pèrdues venut formava part de l'UGE abans o després de la combinació.

Mesurament de l'import recuperable

La NIC 36 defineix l'import recuperable d'un actiu o una UGE com el més gran entre el seu valor raonable menys els costos de disposició i el valor d'ús. No sempre cal estimar tots dos imports, perquè si qualsevol d'ells excedeix el valor en llibres de l'actiu, no existeix deterioració. De vegades, per determinar el valor raonable o el valor d'ús, alguns indicadors o múltiples simples proporcionen una aproximació acceptable a les xifres que s'obtidrien aplicant tècniques més depurades. Per exemple, el preu pagat en transaccions recents per negocis similars, ajustat pels costos de venda i per qualsevol canvi de valor derivat de factors registrats des de la data d'aquestes operacions, pot oferir la millor evidència del valor raonable menys els costos de venda de l'UGE.

El valor raonable d'un actiu pot mesurar-se, fins i tot encara que no existeixi un preu de cotització per a un actiu idèntic, utilitzant tècniques de valoració apropiades que maximitzin l'ús de dades observables al mercat i minimitzin les dades generades internament. No obstant això, si no és possible mesurar el valor raonable d'un actiu, perquè no existeixen bases per realitzar una estimació fiable, el valor d'ús serà la referència vàlida de l'import recuperable. La NIC 36 parteix de la presumpció que sempre serà possible calcular el valor d'ús, perquè s'obté a partir de les projeccions internes de l'empresa.

Mesurament del valor raonable menys els costos de disposició

L'import recuperable d'un actiu o d'una UGE es pot mesurar pel seu valor raonable menys els costos necessaris per a disposar-ne, encara que l'empresa no tingui intenció de vendre'ls. El valor raonable d'un actiu és el preu que es rebria per vendre'l en una transacció ordenada al mercat més avantatjós en les condicions actuals, tant si el preu es pot observar directament o si s'estima utilitzant tècniques de valoració.

L'objectiu d'utilitzar una tècnica de valoració és estimar el preu de sortida a què donaria lloc una transacció ordenada de venda de l'actiu en les condicions actuals de mercat. Les tècniques de valoració més àmpliament utilitzades es basen en els següents enfocaments:

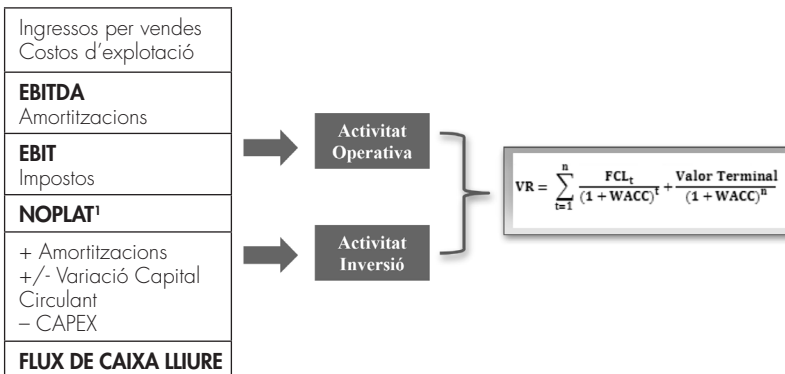
- (a) L'**enfocament de mercat** parteix dels preus de cotització i altra informació rellevant generada (múltiples) en operacions que involucren actius idèntics o similars al que s'està valorant.
- (b) L'**enfocament del cost** reflecteix l'import requerit, al moment present, per substituir la capacitat de servei d'un actiu. Aquest enfocament

ment, conegut com a cost de reposició, no se sol utilitzar en la pràctica per estimar l'import recuperable d'un actiu o una UGE.

- (c) **L'enfocament de l'ingrés** és una eina que converteix imports futurs, tals com a fluxos d'efectiu, en un valor actual aplicant una taxa de descompte. Aquest enfocament inclou tècniques de valor present, models de preus de les opcions i mètodes de l'excés de marges, que s'utilitzen per mesurar el valor raonable d'alguns actius intangibles (marques comercials, etc.).

Un mesurament que aplica tècniques de valor present es realitza en condicions d'incertesa, perquè els fluxos d'efectiu utilitzats són estimacions en lloc d'imports coneguts. Els participants del mercat exigeixen compensacions per suportar la incertesa. Per tant, el mesurament del valor raonable ha d'incloure una prima de risc que reflecteixi l'import que reclamarien com a compensació per la incertesa inherent a aquests fluxos d'efectiu.

En la pràctica, la tècnica més utilitzada per calcular el valor raonable menys els costos de venda d'actius no financers o UGE pels quals no existeixen preus de cotització és el model de fluxos de caixa descomptats. Aquest model té en compte els resultats operatius que genera l'actiu o l'UGE, així com la política d'inversions i gestió del capital circulant per estimar la capacitat futura de generació de fluxos de caixa lliures, que se solen obtenir de la següent manera:



No obstant això, perquè aquest enfocament sigui consistent amb el concepte de valor raonable:

4. NOPLAT = Net Operating Profit Less Amortization and Taxes.

- Cal ajustar els fluxos estimats per la direcció per incloure els factors que qualsevol participant del mercat prendria en consideració per calcular el valor raonable, tals com augments de capacitat, costos de reestructuració, passius contingents, etc.
- A diferència del valor d'ús, no existeix cap limitació temporal al període de projecció perquè el valor raonable considera les oportunitats de creixement actuals –inversions per millorar la productivitat o augmentar la capacitat–, cosa que implica ampliar l'horitzó temporal de projecció fins que les operacions generin fluxos de caixa estabilitzats, i requereix contemplar les fases ascendent i descendent del cicle econòmic dels negocis.
- Com que el valor raonable es calcula després d'impostos, la taxa de descompte també s'ha de determinar després d'impostos i el valor de l'UGE ha d'incloure els impostos diferits. No obstant això, en considerar l'efecte dels impostos es poden produir inconsistències en comparar el valor raonable menys els costos de venda amb el valor en llibres de l'UGE, perquè les NIIF no permeten reconèixer els impostos diferits ni els crèdits fiscals pel seu valor actual. Per tant, cal aïllar aquests impactes fiscals per evitar comptabilitzar més o menys pèrdues per deterioració.
- La taxa de descompte (WACC⁵) reflecteix l'estructura de capital objectiu (D/E) de la indústria en lloc de considerar la relació actual entre el deute real i el patrimoni net de l'empresa.
- En tota valoració és essencial disposar d'una estimació de qualitat del valor residual de l'UGE, ja que normalment representa un alt percentatge del valor raonable. Per calcular el valor de continuïtat de l'UGE, més enllà del període de projecció, cal assumir hipòtesis raonables sobre l'evolució futura de l'empresa i aplicar fórmules acceptades per consens del mercat.

Aquests i altres factors addicionals plantegen la necessitat de contrastar els resultats de la valoració pel mètode de fluxos de caixa descomptats, comparant-los amb múltiples de transaccions recents de mercat per a actius similars, a fi d'avaluar la raonabilitat dels càlculs.

Costos de disposició

Els costos de disposició són les despeses incrementals directament atribuïbles a la venda o disposició d'un actiu o una UGE, en els quals l'empresa

5. WACC = *Weighted Average Cost of Capital*.

no hauria incorregut si no hagués pres la decisió de vendre, excloent-hi les despeses financeres i impostos sobre els guanys. Es tracta de despeses legals, costos necessaris per transferir la propietat de l'actiu i comissions de venda.

Mesurament del valor d'ús

Segons un treball publicat el 2013 per l'ESMA, un 6% de les companyies europees cotitzades únicament van utilitzar el valor raonable menys els costos de venda com a referència de l'import recuperable dels seus actius, i un altre 14% van combinar el valor d'ús amb el valor raonable, aplicant aquest últim per valorar les participacions no controladores. Per tant, la majoria de les empreses europees cotitzades van calcular el valor d'ús com a principal referència de l'import recuperable que, tal com ho defineix la NIC 36, no té per què coincidir amb el preu de mercat d'un actiu o UGE perquè, per a determinar-lo, la Norma estableix regles especials que no són aplicables per obtenir el valor raonable.

El valor d'ús d'un actiu o UGE és el valor present dels fluxos de caixa futurs que s'esperen obtenir, en les condicions actuals, pel fet d'utilitzar-lo de manera continuada en el curs normal del negoci i, si escau, per vendre'l o disposar-ne de qualsevol altra forma al final de la seva vida útil, excloent-hi les reestructuracions no compromeses o millores en el rendiment, però incorporant-hi els fluxos destinats a mantenir l'actiu en les seves condicions actuals. En calcular el valor d'ús han de considerar-se els factors següents:

- (a) Els fluxos futurs de caixa estimats que l'entitat espera obtenir de l'actiu o l'UGE.
- (b) Les expectatives sobre possibles variacions en els imports o en la distribució temporal d'aquests fluxos de caixa futurs.
- (c) El valor temporal dels diners, representat per la taxa d'interès lliure de risc.
- (d) La prima de risc per la presència de la incertesa inherent a l'actiu o l'UGE.
- (i) Altres factors, tals com la liquiditat, que els participants del mercat reflectirien en la valoració dels fluxos de caixa futurs que s'esperen obtenir de l'actiu o l'UGE.

La NIC 36 contempla dos enfocaments que es poden aplicar indistintament, depenent de les circumstàncies, per calcular el valor d'ús. Sota l'enfocament de fluxos més probables –assumeix un únic conjunt de fluxos i una única taxa de descompte– els factors identificats en les lletres (b) fins a

(e) s'inclouen de forma implícita en la taxa de descompte. En l'enfocament de fluxos esperats –empra un rang de possibles fluxos futurs i aplica probabilitats a cada escenari analitzat– els factors (b), (d) i (e) es reflecteixen com a ajustament per aconseguir els fluxos futurs que s'estimen obtenir de l'actiu o UGE.

Bases d'estimació i període de projecció

Per assegurar que els fluxos de caixa futurs que s'esperen obtenir d'un actiu o UGE són consistents per calcular el seu valor d'ús, les hipòtesis clau en les quals es basen les projeccions han de ser raonables i fonamentades, representar la millor estimació de les condicions econòmiques previstes al llarg de la vida útil de l'actiu o UGE, donant més importància a les evidències externes observables al mercat que als judicis i dades internes de l'empresa. La consistència i raonabilitat de les estimacions exigeixen analitzar les desviacions registrades entre les projeccions passades i els fluxos reals, i assegurar que les hipòtesis són uniformes amb els resultats reals, sempre que no sorgeixin noves circumstàncies que no existien quan aquests fluxos reals van ser generats.

Les projeccions s'han de basar en els pressupostos o pronòstics financers més recents, que hagin estat aprovats per la direcció i cobrir un període màxim de 5 anys –les empreses no solen disposar de pressupostos detallats i fiables per a terminis superiors– tret que pugui justificar-se un termini més ampli. Per tant, els fluxos d'efectiu projectats per a períodes posteriors –és a dir, fins al final de la vida útil de l'actiu o UGE– s'estimen extrapolant els fluxos pressupostats, utilitzant taxes de creixement nul·les o decreixents, tret que existeixi informació objectiva que indiqui que una taxa creixent s'ajusta millor als patrons que el cicle de vida del producte o del sector industrial.

Un aspecte crític de l'anàlisi de deterioració és la sensibilitat de l'import recuperable a canvis raonablement possibles en les hipòtesis clau, que no ha de circumscriure's a les taxes de descompte i creixement, sinó estendre's a la resta d'hipòtesis clau i al mètode de càlcul del valor residual.

Composició dels fluxos d'efectiu

Els fluxos d'efectiu estimats per determinar el valor d'ús són específics de l'entitat i no han de coincidir necessàriament amb els que utilitzarien els participants del mercat per calcular el valor raonable. Les projeccions de fluxos futurs han d'incloure:

- (a) Les entrades d'efectiu generades per la utilització continuada de l'actiu o UGE, que siguin independents d'altres actius (per exemple, dels instruments financers).
- (b) Les sortides d'efectiu necessàries per generar les entrades, incloses les despeses generals i altres costos similars que puguin ser atribuïts directament a l'UGE, o distribuïts segons una base raonable i uniforme. No obstant això, no s'han d'incloure les estimacions de pagaments relacionades amb obligacions –per exemple, provisions per reestructuració o prestacions per jubilacions– que ja han estat reconegudes com a passius.
- (c) Els fluxos nets d'efectiu derivats de l'alienació o disposició de l'actiu al final de la seva vida útil. Si existeix una provisió per reconèixer els futurs costos de desmantellament, aquests no han d'incloure's per calcular el valor d'ús, tret que la provisió formi part del valor de l'UGE.

Les estimacions dels fluxos d'efectiu futurs i la taxa de descompte han de considerar hipòtesis uniformes sobre els increments de preus motivats per la inflació. Per tant, si la taxa de descompte inclou (exclou) l'efecte de la inflació, els fluxos han d'estimar-se en termes nominals (reals).

Reestructuracions i millores en el rendiment

Els fluxos de caixa han de projectar-se tenint en compte l'estat actual de l'actiu o UGE, excloent-hi qualsevol estimació de fluxos d'efectiu relacionats amb reestructuracions futures no compromeses o millores en el rendiment i capacitat dels actius:

- Les projeccions de fluxos d'efectiu han d'incloure les inversions necessàries per mantenir el nivell de beneficis econòmics esperats que sorgeixin de l'actiu o UGE en el seu estat actual. Quan una UGE estigui integrada per diferents actius amb vides útils inferiors a l'actiu essencial, les inversions de reposició d'aquests actius són part del manteniment de l'UGE. Convé precisar que el fons de comerç no sempre és l'actiu essencial d'una UGE.
- La NIC 36 no permet contemplar les oportunitats de creixement per calcular el valor d'ús. Per això, les projeccions no poden incloure sortides futures d'efectiu destinades a potenciar el rendiment de l'actiu, ni entrades derivades de futures millores en el seu acompliment. Les inversions destinades a incrementar la capacitat productiva de

L'UGE només es consideren quan el projecte ha estat desenvolupat substancialment. No obstant això, si un actiu no està preparat per a usar-lo, l'estimació dels fluxos futurs ha d'incloure els pagaments necessaris per acabar-lo.

- Si una entitat està involucrada en una reestructuració i, en conseqüència, registra un passiu per la provisió corresponent, les projeccions de fluxos futurs utilitzades per calcular el valor d'ús dels actius o UGE afectats han de reflectir els estalvis de costos i altres beneficis esperats en aquest procés. No obstant això, les estimacions de sortides d'efectiu futures derivades de la reestructuració, es comptabilitzen amb càrrec a la provisió constituïda.

Com que les empreses solen preparar un únic pla de negoci, han de realitzar ajustaments per separar els fluxos per reestructuracions, augments de capacitat o millores de rendiment, dels associats al manteniment de l'actiu o UGE en les seves condicions actuals, la qual cosa pot resultar especialment complex i, a vegades, implica refer de nou tot el pla de negoci.

Altres aspectes a considerar sobre els fluxos d'efectiu

- Quan les entrades d'efectiu generades per un actiu o UGE estan afectades per **preus de transferència**, l'entitat ha de considerar la millor estimació de la direcció sobre els preus futurs que podrien aconseguir-se en transaccions realitzades en condicions d'independència mútua, en lloc de preus interns diferents, per estimar les entrades i sortides futures d'efectiu d'un actiu o UGEs afectats per operacions intragrup.
- Si un actiu o UGE generen fluxos en una **moneda estrangera**, les estimacions de fluxos futurs es realitzen en aquesta moneda i el seu valor present es determina aplicant taxes de descompte apropiades. Qualsevol pèrdua per deterioració, determinada en una moneda funcional, es converteix a la moneda de presentació aplicant el tipus de canvi al tancament i es reconeix en el compte de resultats. Si la disminució de l'import recuperable d'una UGE, que és un negoci estranger, sorgeix per variacions del tipus de canvi entre la moneda funcional i la de presentació, aquesta disminució es comptabilitza com una reserva de conversió en el patrimoni net del grup consolidat.
- Les projeccions utilitzades per calcular el valor d'ús no han d'incloure fluxos d'efectiu relacionats amb **activitats de finançament** o amb **impostos sobre els guanys**. Per tant, els elements d'una UGE tampoc no han d'incloure partides d'endeutament ni impostos diferits.

- En el càlcul del valor d'ús, és habitual incloure fluxos d'efectiu resultants de la realització o variació de saldos del **capital circulant**, tant en les projeccions de fluxos futurs com en l'import en llibres de l'UGE. En aquests casos, cal ajustar les xifres per l'efecte del factoring sense recurs, sumant al capital circulant de l'UGE l'import de les factures descomptades i incloent-hi els cobraments previstos en les projeccions de fluxos d'efectiu futurs.
- Un altre aspecte controvertit són els **arrendaments operatius**. Si una empresa té un elevat volum d'arrendaments operatius i les taxes de descompte s'obtenen a partir d'empreses comparables que financen els seus actius amb endeutament explícit, bancari o mitjançant arrendament financer, l'estructura de capital objectiu del sector no és aplicable al WACC.

Taxa de descompte

Les estimacions de fluxos futurs utilitzades per calcular el valor d'ús són específiques de l'entitat. No obstant això, la taxa de descompte ha de reflectir les consideracions actuals del mercat sobre el valor temporal dels diners i els riscos específics de l'actiu o l'UGE. Aquest criteri de la NIC 36 és conceptual i empíricament consistent amb les transaccions econòmiques racionals, que tenen en compte:

- (a) El valor temporal dels diners, perquè els actius que generen fluxos d'efectiu pròxims són més valuosos que aquells que es generen més tard. Tot cobrament que no es rebi fins a una data futura té un cost d'oportunitat que pot ser mesurat pels ingressos que es perden perquè no es poden invertir aquests diners a la taxa de rendiment d'una inversió lliure de risc.
- (b) I la prima de risc, que és el preu exigít pel mercat per compensar la incertesa relativa a la variabilitat en l'import, distribució temporal i perfil de risc dels fluxos de caixa futurs. El cost del capital de qual-sevol inversió ve determinat per la relació que existeix entre risc i recompensa.

El capital no treballa gratis, cal pagar un preu per utilitzar-lo. Guanyar el cost de capital no és una mera qüestió financera, és un mandat del mercat que estableix una línia divisòria entre la creació i la destrucció de valor. Per tant, la taxa de descompte és un cost d'oportunitat que es determina a partir dels tipus implícits en transaccions actuals de mercat per a actius o UGEs si-

milars. A la pràctica, no resulta senzill extraure informació del mercat sobre la taxa de risc específica d'un actiu o UGE, per la qual cosa se solen utilitzar el tipus d'interès incremental dels préstecs o el WACC, que són més accessibles i sobre la metodologia de càlcul dels quals existeix un ampli consens.

La taxa de descompte ha de ser independent de l'estructura de capital de l'entitat i de la manera en què hagi finançat la compra de l'actiu, perquè els fluxos futurs projectats que es deriven de l'actiu o UGE també ho són. Per tant, per al càlcul del WACC les ponderacions entre deute i patrimoni no han de basar-se en l'import en llibres de tots dos components, sinó en l'estructura de capital objectiu a llarg termini que, a l'efecte de determinar el valor d'ús, no és específica de l'entitat sinó que ha de reflectir el nivell de palanquejament –ràtio D/E– que esperarien els participants del mercat en relació amb l'actiu o UGE que s'està analitzant.

El WACC és un cost d'oportunitat que incorpora les expectatives del mercat sobre la rendibilitat esperada de la inversió i l'estructura de finançament objectiu (D/E), utilitzant taxes de rendiment diferents per a cadascun dels seus dos components. A la pràctica, els analistes i operadors del mercat solen utilitzar en els seus càlculs els WACC que publiquen, de forma recurrent, determinades empreses de serveis especialitzades, com per exemple: Bloomberg, Value Line, Ibbotson Associates, entre altres. Aswath Damodaran, professor de la Universitat de Nova York, facilita aquests indicadors i altres eines de finances corporatives, de manera gratuïta, en el seu lloc web: <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodaran/>

Taxes de descompte abans o després dels impostos

Tant el WACC com altres taxes observables al mercat són tipus després dels impostos, mentre que la NIC 36 parteix de la hipòtesi que el valor d'ús ha de calcular-se amb taxes abans dels impostos. Per tant, quan la base per estimar una taxa de descompte sigui després dels impostos, ha d'ajustar-se per reflectir una taxa abans dels impostos. Els fonaments de les conclusions d'aquesta Norma indiquen que és possible fer que els càlculs abans i després dels impostos donin el mateix resultat.

No obstant això, moltes empreses prefereixen estimar el valor d'ús aplicant una taxa de descompte i uns fluxos de caixa nets d'impostos, incloent-hi en el càlcul els fluxos fiscals nociònals, és a dir, fent coincidir la base fiscal i comptable dels actius de l'UGE. Utilitzar fluxos fiscals reals ajustats per l'efecte dels impostos diferents resulta complex i no és compatible amb el concepte del valor d'ús. Per assegurar la consistència de l'anàlisi del valor d'ús els fluxos estimats han de descomptar-se, mentre que sota les NIIF els

crèdits fiscals i els impostos diferits es registren pel seu import nominal. Per això, l'IFRIC ha reconegut que l'assignació d'impostos diferits a les UGEs és un tema polèmic, que només té acomodament quan l'import recuperable es determina a través del valor raonable menys els costos de venda.

D'altra banda, les NIIF exigeixen que en les combinacions de negocis es registrin impostos diferits per qualsevol diferència que sorgeixi entre la base fiscal i la comptable dels actius i passius revaluats, amb l'excepció del fons de comerç per evitar la circularitat. La qual cosa pot generar un import del fons de comerç superior al què s'hauria reconegut si el valor raonable dels actius nets adquirits fos equivalent a la contraprestació pagada. En algunes combinacions de negocis, el fons de comerç sorgeix pel reconeixement de passius per impostos diferits. Com que és improbable que la NIC 36 pretengui que es comptabilitzi una deterioració el primer dia, en determinades circumstàncies poden deduir-se els impostos diferits que van generar el fons comerç del valor en llibres de l'UGE.

La taxa de descompte abans dels impostos es pot obtenir utilitzant taxes de descompte després dels impostos, mitjançant un procés iteratiu de dos passos: en primer lloc, es descompten els fluxos d'efectiu nets d'impostos a la taxa després dels impostos (WACC) i, a continuació, es calcula la taxa implícita que ha d'aplicar-se als fluxos abans dels impostos per arribar al mateix resultat.

Raonabilitat del valor d'ús

Després de determinar el valor d'ús, és important realitzar una anàlisi de sensibilitat de les principals hipòtesis assumides per estimar els fluxos d'efectiu projectats i les taxes de descompte i creixement per obtenir el valor terminal. A més de l'anàlisi de sensibilitat, cal comparar amb fonts externes la raonabilitat de les hipòtesis utilitzades.

Quan es determina l'import recuperable de parts substancials de l'empresa, convé efectuar una comparació entre la capitalització borsària –ajustada pel valor de mercat del deute i els actius no operatius– i el valor d'ús de totes les UGEs per donar suport a la bondat de les hipòtesis utilitzades. També se solen utilitzar múltiples comparables de mercat o de transaccions recents per confirmar la raonabilitat dels càlculs. Els múltiples sobre els guanys implícits en el càlcul del valor d'ús –PER, EV/EBITDA, etc.– es poden contrastar amb els múltiples de mercat d'una mostra comparable d'entitats cotitzades, o amb transaccions recents comparables.

Poden donar-se circumstàncies en les quals es demostrï que l'estimació de l'import recuperable supera la capitalització borsària ajustada pel

deute i altres actius no operatius. No obstant això, com aquest indicador reflecteix la valoració del mercat sobre els negocis de l'entitat, han d'avaluar-se detingudament les diferències i justificar la validesa de les hipòtesis assumides.

Reconeixement de pèrdues per deterioració de valor

Una pèrdua per deterioració de valor d'un actiu es reconeix quan el seu import recuperable és inferior a l'import en llibres, i es registra en el compte de resultats minorant el valor de l'actiu, excepte que es comptabilitzi pel seu import revaluat. Qualsevol pèrdua per deterioració d'un actiu revaluat es tracta com una disminució de la revaluació efectuada, i es reconeix en patrimoni net minorant la reserva de revaluació, en la mesura en què es reverteixi la plusvàlua prèvia d'aquest actiu.

Després de reconèixer una pèrdua per deterioració, l'entitat ha d'ajustar l'amortització de l'actiu de períodes futurs, amb la finalitat de distribuir l'import en llibres revisat, menys el seu eventual valor residual, d'una forma sistemàtica al llarg de la seva vida romanent.

La pèrdua per deterioració d'una UGE es distribueix, en primer lloc, reduint el fons de comerç assignat a l'UGE i, a continuació, als altres actius de l'UGE –inclosos els intangibles– prorratejant-la en funció dels seus respectius imports en llibres. No obstant això, en distribuir aquesta pèrdua cap a l'actiu de l'UGE ha de reduir-se per sota del seu import recuperable. La pèrdua que no pugui ser assignada a un o més actius, es distribueix proporcionalment entre els restants actius de l'UGE. Si resulta impracticable estimar l'import recuperable de cada actiu individual de l'UGE, la NIC 36 exigeix que es faci un repartiment arbitrari entre els actius que siguin diferents del fons de comerç, perquè tots ells operen conjuntament. Si la pèrdua és superior a l'import en llibres d'un actiu o una UGE, l'entitat ha de reconèixer un passiu si estigués obligada a això per alguna altra NIIF.

Reversió de les pèrdues per deterioració de valor

En cada data de presentació d'informació, una entitat ha d'avaluar si existeix algun indicatiu que la pèrdua per deterioració de valor, reconeguda en períodes anteriors, per a un actiu diferent del fons de comerç, ja no existeix o podria haver disminuït. En aquest cas ha d'estimar de nou l'import recuperable i, si fos superior al valor en llibres, revertir la pèrdua corresponent. En avaluar si la pèrdua per deterioració reconeguda ja no existeix o podria

haver reduït la quantia, una entitat ha de considerar les següents informacions procedents de fonts externes o internes:

- (a) Existeixen indicis observables al mercat que el valor de l'actiu ha augmentat de forma significativa durant el període.
- (b) En el període han tingut, o tindran lloc en un futur pròxim, canvis significatius en l'entorn legal, econòmic, tecnològic o de mercat amb efectes favorables per a l'entitat.
- (c) Els tipus d'interès i altres indicadors de mercat sobre el rendiment d'inversions han experimentat descensos que afecten la taxa de descompte utilitzada per calcular el valor d'ús de l'actiu, de forma tal que el seu import recuperable augmenti de manera significativa.
- (d) Durant el període s'han produït, o es produiran de manera immediata, canvis significatius en l'abast o forma en què s'utilitza l'actiu –costos incorreguts per millorar el seu rendiment o per reestructurar les operacions– amb efectes favorables per a l'entitat.
- (e) Es disposa d'evidències procedents d'informes interns que indiquen que el rendiment econòmic de l'actiu és, o serà, millor de l'esperat.

Si existeixen indicis d'aquesta naturalesa, cal revisar la vida útil romanent de l'actiu, el mètode d'amortització o el seu valor residual i, si escau, ajustar els efectes corresponents d'acord amb la NIIF que sigui aplicable, fins i tot si no es reverteix la pèrdua per deterioració de l'actiu.

Només es pot revertir una pèrdua per deterioració d'un actiu o UGE, reconeguda en períodes anteriors, si s'han produït canvis en les estimacions de l'import recuperable, que reflecteixin un augment en el potencial estimat de servei de l'actiu o UGE, sigui per utilitzar-lo o per vendre'l. El valor en llibres d'un actiu, incrementat després de la reversió, no pot excedir a l'import que s'obtindria –net de l'amortització– si no s'hagués reconegut la pèrdua per deterioració.

La reversió d'una pèrdua per deterioració de valor d'una UGE es distribueix entre els actius que la formen, excloent-hi el fons de comerç, de manera proporcional al seu import en llibres. No obstant això, el valor en llibres de cada actiu no pot augmentar per sobre del menor entre el seu import recuperable o l'import que s'obtindria aplicant el paràgraf anterior. L'import de la reversió que no pugui distribuir-se als actius seguint el criteri anterior, es proratejarà entre els altres actius de l'UGE.

Una pèrdua per deterioració del fons de comerç no pot revertir en exercicis posteriors, fins i tot si es reconeix en un període intermedi o l'import recuperable de l'UGE augmenta significativament.

Resultats d'un treball de camp

Finalment, convé comentar alguns dels resultats d'un treball realitzat per l'ESMA sobre una mostra de 235 entitats cotitzades de 23 països europeus, amb fons de comerç equivalents a 800.000 M€. Segons aquest estudi, en plena crisi econòmica es van registrar pèrdues per deterioració que amb prou feines van representar, en conjunt, el 5% de l'import dels fons de comerç reconeguts, concentrant-se les deterioracions en unes poques empreses i sectors, la qual cosa qüestiona la rigorositat dels tests realitzats, principalment quan prop de la meitat de les companyies analitzades presentaven capitalitzacions borsàries inferiors al valor en llibres del seu patrimoni net.

L'ESMA també va observar que les taxes de creixement residual utilitzades per extrapolar les projeccions a llarg termini eren, en alguns casos, molt optimistes i poc consistents amb l'entorn econòmic actual i amb les previsions sectorials de creixement a llarg termini. A més, les anàlisis de sensibilitat facilitades en les notes de la memòria mancaven del suficient nivell de detall i transparència, sobretot en situacions on existien indicis externs de deterioració de valor. Aquestes anàlisis es limitaven a les taxes de descompte i creixement residual, però sense desglossar la sensibilitat a canvis raonablement possibles de les hipòtesis clau que suporten els fluxos projectats.

Referències bibliogràfiques

- CNMV. *Informe de supervisión de los estados financieros anuales del ejercicio 2012*. Desembre 2013.
- CONSEJO DE NORMAS INTERNACIONALES DE CONTABILIDAD (IASB). Norma Internacional de Contabilidad nº 36 Deterioro de Valor de los Activos. Gener 2012.
- DELOITTE TOUCHE TOHMATSU. *iGAAP 2014. A guide to IFRS*. Octubre 2013.
- E/Y LLP. *International GAAP 2014. General Accepted Accounting Practice under IFRS*. Gener 2014.
- ESMA-Report. *European enforcers review of impairment of goodwill and other intangible assets in the IFRS financial statements*. Gener 2013.
- KPMG International Standard Group. *Insights into IFRS. KPMG's practical guide to IFRS*. Edició 2013/14.
- PwC LLP. *Manual of Accounting IFRS 2014*. Octubre 2013.

ACCID

Associació
Catalana de
Comptabilitat i
Direcció

Associació Catalana de Comptabilitat i Direcció
Edif. Col·legi d'Economistes de Catalunya
Pl.- Gal·la Plàcida 32, 4ª planta - 08006 Barcelona
Tel. 93 416 16 04 extensió 2019
info@accid.org - www.accid.org - @Associacio ACCID